

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM
pro základní vzdělávání

„ŠKOLA PRO KAŽDÉHO“

Vzdělávací oblast : člověk a společnost
Dějepis ; Výchova k občanství

Adresa školy: Základní škola Mladá Boleslav, Václavkova 1082, příspěvková organizace
Václavkova 1082
293 01 Mladá Boleslav

Ředitelka: Ing. Milada Mizerová

Kontakty: **telefon:** 326 733 971 ; **mail :** mizerova@zs7mb.cz

Zřizovatel: Magistrát města Mladá Boleslav, Komenského náměstí 61
293 49 MLADÁ BOLESLAV

Kontakt: 326 716 236 (odbor školství)

Platnost dokumentu: od 1. 9. 2007

Poslední úprava: 1.9.2016

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A SPOLEČNOST

Vzdělávací oblast je realizována v 6. – 9. ročníku prostřednictvím vyučovacího předmětu Dějepis a Výchova k občanství.

DĚJEPIS

3. období

A) Cíle vzdělávací oblasti

- ◆ podchyčení a rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa
- ◆ poznávat společenské jevy, děje, osobnosti, které vytvářely obraz světa
- ◆ hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a jejich porovnání v evropském a celosvětovém měřítku
- ◆ utváření pozitivního hodnotového systému opřené o historickou zkušenost
- ◆ rozlišování mýtů a skutečnosti, objektivní posouzení společenských jevů současnosti a minulosti
- ◆ zvyšování odolnosti vůči myšlenkové manipulaci
- ◆ osvojování práce s různorodými verbálními a neverbálními texty společenského a společenskovedního charakteru, užívat je jako zdroj informací, spojovat s vlastními životními zkušenostmi a jejich využívání při řešení reálných životních situací
- ◆ získávání orientace v mnohotvárnosti historických, sociokulturních, etických, politických, právních i ekonomických faktů tvořících rámec každodenního života
- ◆ poznávání a posuzování každodenních situací v širších souvislostech mezinárodních a globálních
- ◆ formování úcty k vlastnímu národu a rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem lidí, skupin i společností
- ◆ rozpoznávání názorů a postojů ohrožujících lidskou důstojnost
- ◆ uplatňování vhodných prostředků komunikace k vyjadřování vlastních myšlenek, citů, názorů a k přiměřenému obhajování práv
- ◆ zařazovat události do chronologické následnosti a vysvětlovat jejich vzájemné vztahy
- ◆ chápání souvislostí celospolečenského dění se životem lidí ve vlastním regionu
- ◆ příležitost souvisle vyprávět o poznacích, zaujímat k nim vlastní stanovisko
- ◆ **přispívat k rozvoji finanční gramotnosti a rozvíjí jejich znalosti ve světě financí**
- ◆ **vede k osvojení pravidel chování při běžných rizikových situacích i při mimořádných událostech.**
- ◆ utváření pozitivních občanských postojů, rozvíjí vědomí přináležitosti k evropskému civilizačnímu a kulturnímu okruhu a podporuje přijetí hodnot, na nichž je současná demokratická Evropa budována, **včetně kolektivní obrany**
- ◆ **přispívat k rozvoji finanční gramotnosti a k osvojení pravidel chování při běžných rizikových situacích i při mimořádných událostech.**
- ◆ utváří pozitivní občanské postoje, rozvíjí vědomí přináležitosti k evropskému civilizačnímu a kulturnímu okruhu a podporuje přijetí hodnot, na nichž je současná demokratická Evropa budována, **včetně kolektivní obrany**

B) Charakteristika výuky

Dějepis přináší základní poznatky o konání člověka v minulosti. Hlavním posláním je kultivace historického vědomí jedince ve smyslu předávání historické zkušenosti. Důležité je poznávání dějů, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj společnosti a promítly se do současnosti. Důraz je kladen na dějiny 19. a 20. století. Významně se uplatňuje zřetel k hodnotám evropské civilizace. Znalost různých historických epoch napomáhá k celkové orientaci v mnohotvárnosti faktů tvořících rámec každodenního života. Podstatné je rozvíjet časové a prostorové představy historických jevů a dějů. Žáci jsou vedeni k tomu, že historie není uzavřenou minulostí, ale je kladením otázek, jimiž se současnost ptá po svém vlastním charakteru. Významně se uplatňuje zřetel k dějinám regionu, znalost významných osobností i památek. Vzdělávací oblast se zaměřuje na prevenci rasistických postojů, vychovává k toleranci a respektování lidských práv. Vybavuje žáka znalostmi pro aktivní zapojení do života v demokratické společnosti. Žák získává z dostupných zdrojů informace o historických skutečnostech, orientuje se v historickém čase a prostoru, komunikuje a prezentuje výsledky své práce. Důležitá je práce s informačními médii, pomoc archivů, muzeí, knihoven, galerií.

C) Obsah učiva v jednotlivých ročnících

6. ročník

Úvod do učiva, co je dějepis
Prameny hmotné, písemné a obrazové
Letopočet, jak se počítají roky
Čas, časová osa
Pravěk
Lovci a sběrači
Zemědělci v době kamenné
Zpracovatelé kovů
Pravěk v českých zemích
Pravěk v českých zemích
Slované
 Předpoklady pro vznik státu
 Přední východ - Mezopotámie
Další důležité oblasti na Předním východě
Egypt – politické a kulturní dějiny
Státní útvary v Indii
Čínský stát
Řecko – politické a kulturní dějiny
Řím – politické a kulturní dějiny
Doba římská a stěhování národů

7. ročník

Čas, prameny
Raný středověk
Dějiny významných států a národů v Evropě
Slované
Sámova říše
Velká Morava
Čechy v době knížecí
První čeští králové

Kultura raného středověku
Vrcholný a pozdní středověk
Dějiny významných států a národů v Evropě
Objevné plavby
Poslední Přemyslovci
Lucemburkové na českém trůně
Doba husitská
Doba poděbradská
Doba Jagellonská
Kultura vrcholného a pozdního středověku
Raný novověk
Reformace
Vývoj v dalších významných evropských státech v 16. století
Dějiny českých zemí za prvních Habsburků
Renesance a humanismus
Třicetiletá válka

8. ročník

Prameny a kulturní památky
Společnost a nové typy monarchií
Občanská revoluce
Dějiny významných evropských států
České země a habsburská monarchie po třicetileté válce
Kultura v 17. a 18. století
Velká francouzská revoluce
Rozlišení nejstarších typů a forem států, porovnání jejich znaků
Doba Napoleonská
Vídeňský kongres
Doba Napoleonská
Vídeňský kongres
Společnost 1. poloviny 19. století
Dějiny významných evropských států
Dějiny českých zemí a habsburské monarchie 1. poloviny 19. století
Kultura 1. poloviny 19. století
Revoluce 1848
Společnost 2. poloviny 19. století
Dějiny významných států v Evropě
Významné státy mimo Evropu
Dějiny českých zemí a habsburské monarchie
První světová válka
Češi a Slováci v době první světové války

9. ročník

Úvodní hodina
Opakování
Čas, časové přímky

Pařížská mírová konference
Totalitní režimy – charakteristika totalitních režimů
Komunismus v SSSR
Historická procházka po Praze
Fašismus v Itálii
Nacismus v Německu
ČSR mezi válkami
Druhá světová válka
Československo za 2. světové války
Návštěva pevnosti Dobrošov
Poválečné uspořádání
Studená válka – vznik, průběh – fáze
Evropská integrace, dekolonizace
Východní blok
Československo po 2. světové válce – ČSR
Návštěva koncentračního tábora Terezín
Kultura a věda v poválečném období
Významné události 2. poloviny 20. Století
Vznik České republiky

D) Očekávané výstupy na konci 3. období

- vysvětlit cíl a způsob poznávání historie, hlavní úkoly archívů, muzeí, galerií, knihoven
- orientovat se v historickém čase před naším letopočtem a náš letopočet
- řadit historické epochy v chronologickém sledu
- charakterizovat život pravěkých sběračů a lovců, jejich materiální a duchovní kulturu
- charakterizovat paleolit, neolit a období kovů
- objasnit význam zemědělství, chovu dobytka a zpracování kovů pro lidskou společnost
- uvést archeologické vykopávky a nálezy na našem území
- objasnit vliv přírodních poměrů na vývoj prvních velkých zemědělských civilizací
- objasnit přínos starověkých států pro rozvoj světové civilizace
- vysvětlit vliv přírodních poměrů na rozvoj řecké společnosti
- objasnit úlohu bájí, pověstí a náboženství v životě Řeků
- porovnat formu vlády a postavení spol.skupin v jednotlivých státech a vysvětlit podstatu demokracie
- charakterizovat dílo a odkaz významných osobností antiky
- uvést nejvýznamnější památky antiky, jejich přínos pro evropskou civilizaci
- charakterizovat dobu královskou, období republiky a císařství v Římě
- vysvětlit zrod křesťanství a souvislost s judaismem
- popsat změnu evropské situace, která nastala v důsledku příchodu nových etnik, christianizace a vznik států
- porovnat základní rysy západoevropské, byzantsko – slovanské a islámské kulturní oblasti
- charakterizovat první státní útvary na našem území – Sámova říše, Velká Morava, počátky českého státu
- charakterizovat významná období vývoje českého státu – Přemyslovci, Karel IV., Václav IV., husitství, Jiří z Poděbrad, Jagellonci
- vymezit úlohu křesťanství a víry v životě středověkého člověka, konflikty mezi mocí světskou a církevní
- popsat postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti
- uvést příklady románské a gotické kultury

- vysvětlit znovuoobjevení antického ideálu člověka, nové myšlenky žádající reformu církve
- vysvětlit význam husitské tradice pro český politický a kulturní život
- popsat hlavní objevné cesty a jejich význam
- charakterizovat postavení českých zemí v habsburské monarchii
- posoudit třicetiletou válku jako mocensko – ideový konflikt a důsledek náboženské nesnášenlivosti
- charakterizovat pojmy – absolutismus, konstituční monarchie, parlamentarismus
- rozpoznat hlavní znaky jednotlivých kulturních stylů, uvést představitele a příklady kulturních památek
- objasnit vliv osvícenství na hospodářský, společenský a kulturní rozvoj našich zemí
- charakterizovat modernizaci společnosti
- s využitím jiných předmětů charakterizovat národní obrození a objasnit úlohu jednotlivých osobností
- odhalit souvislost mezi událostmi francouzské revoluce a napoleonských válek a rozbití starých společenských struktur v Evropě
- popsat uspořádání Evropy po Vídeňském kongresu
- popsat revoluční rok 1848 / 49 v našich zemích, v Rakousku a ostatních státech
- vysvětlit rozdílné tempo modernizace a prohloubení nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých částí Evropy a světa včetně důsledků, ke kterým nerovnoměrnost vedla
- soupeření mezi velmocemi a vymezení významu kolonií
- charakterizovat dílo a odkaz významných osobností našich a světových dějin
- charakterizovat hlavní změny na počátku 20. století
- popsat příčiny, průběh a výsledky obou světových válek a postavení a úlohu českého národa v nich
- demonstrovat zneužití techniky ve světových válkách
- charakterizovat jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení a důsledky pro svět
- vyložit antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv
- zhodnotit postavení ČSR v evropských souvislostech
- vysvětlit příčiny a důsledky bipolárního světa
- na příkladech doložit mocenské, politické důvody euroatlantické hospodářské a vojenské spolupráce posoudit postavení rozvojových zemí
- s využitím poznatků z jiných předmětů charakterizovat rozvoj vědy a techniky, vzdělanosti a umění charakterizovat základní globální problémy lidstva a jejich řešení

 Minimální úroveň očekávaných výstupů:

Chápe význam dějin jako možnost poučit se z minulosti

Rozliší základní rozdíly ve způsobu života pravěkých a současných lidí, podle obrázku popíše

pravěká zvířata, způsob lovu, zbraně a kultovní předměty

Uvědomuje si souvislost mezi přírodními podmínkami a vývojem starověkých států

Popíše život v nejstarších civilizacích, uvede první státní útvary, popíše úlohu a postavení církve ve středověké společnosti

Charakterizuje příčiny, průběh a důsledky husitského hnutí

Uvede nejvýraznější osobnosti přemyslovského a lucemburského státu

Popíše důsledky objevných cest a poznávání nových civilizací pro Evropu, pojmenuje nejvýraznější osobnosti českých dějin v novověku

Uvede základní hist.události v naší zemi v 19.stol., vyjmenuje nejvýznamnější osobnosti českých dějin 19.stol., rozlišuje rozdíly ve způsobu života společnosti jednotlivých hist. Etap

Uvede příčiny a politické, sociální a kulturní důsledky 1.sv. války, uvede základní informace o vzniku samostatné ČSR

Popíše průběh 2.sv.války, její důsledky a poválečný vývoj v Evropě,

Chápe význam událostí v roce 1989 a vznik demokracie v naší vlasti

E) Průřezová témata

Průřezová témata reprezentují okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se nedílnou součástí základního vzdělávání. Vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků, vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka.

Osobnostní a sociální výchova

Bere na zřetel žáka, jeho individualitu i zvláštnosti. Smyslem je každému žákovi pomáhat hledat vlastní cestu a utvářet praktické životní zkušenosti. Tuto výchovu je možné uskutečňovat pravidelně v jednotlivých vyučovacích hodinách. Žák se učí zvládat svoje chování i temperament, komunikovat se spolužáky i učitelem, vytvářet svůj názor i dovednost obhájit si ho. Formuje si studijní dovednosti. Při skupinovém vyučování si utváří pozitivní postoj ke druhým, uvědomuje si hodnoty spolupráce, bere v úvahu názory druhých a různé přístupy k řešení zadaných úkolů. Zadávání referátů a projektů v rámci dějepisu vede žáky k organizaci vlastního času při získávání informací, k rozvíjení pružnosti nápadů a jejich dotažení do konce. Žáci při práci s médií často pracují ve skupinách a to vede k jejich vzájemnému poznávání se a respektování, navázání na nápad druhého. Při prezentaci ve třídě vede žák monolog o své práci, čímž se učí komunikační dovednosti.

Výchova demokratického občana

Má naučit žáka orientovat se ve složitosti demokratické pluralitní společnosti. Souvisí s tím problém se zachováním lidské důstojnosti, respekt k druhým, ohled na zájem celku, vědomí vlastních práv a povinností a zásady slušného chování.

Už v **šestém ročníku** se v dějepisu žáci učí na základě pravěkých lovců a sběračů respektu k druhým, ohledu na zájem celku, vědomí práv a povinností. S pojmem demokracie se setkávají při učivu o Řecku, kde porovnávají dva městské celky – demokratické Atény a vojenskou Spartu. Učí se chápat pravidla a zákony pro fungování společnosti. Podobná atmosféra je ve třídě navozována i při učivu o Římu. Při vymezení shod a odlišností v době královské, římské republiky a triumvirátu žáci prezentují svoje znalosti, spravedlivě posuzují a kriticky hodnotí jednotlivá období.

V **sedmém ročníku** při výuce vzniku prvních státních celků posuzují a hodnotí procesy jejich vzniku. V dalších kapitolách o českých panovnících z rodu Přemyslovců, Lucemburků, Jagellonců a Habsburků žáci mohou sami kriticky hodnotit události a problémy vlády jednotlivých panovníků. Rozvíjí tím svůj vlastní názor a slyší pluralitu názorů. Při výuce absolutistických monarchií – Anglie, Francie, Německo – se učí chápat řád, pravidla a zákony pro fungování společnosti.

V **osmém ročníku** v kapitole o Marii Terezií a Josefu II. se setkávají s tolerancí a respektem k osobnostem. Učivo o vzniku USA žáky seznámí s Listinou občanských práv a svobod. Na událostech francouzské revoluce a vlády Napoleona, kde se za krátkou dobu vystřídaly různé politické systémy – konstituční monarchie, republika, diktatura, císařství – se žáci seznamují s principy a hodnotami politického systému, vidí roli občana ve společnosti. Revoluční rok 1848 ve světě i v českých zemích názorně ukazuje na příčiny nedorozumění a zdroje konfliktů. Zde žáci sami hodnotí, že je lepší vzájemná komunikace a spolupráce. Učivo o národním obrození a 1. světové válce je velmi často propojováno s učivem literatury, kde v dílech autorů žáci vidí válku jako nesmyslnou a zbytečnou.

V **devátém ročníku** žáky provází celým učivem demokracie, její problémy a snaha o zachování. Křehkost demokracie žáci poznávají při vzniku ČSR, seznamují se s demokratickými volbami i parlamentní politikou, významem Ústavy. Ve třicátých letech vidí, co přináší krize a nezaměstnanost. V učivu o Mnichovu, vzniku protektorátu, druhé světové válce se opět využívá znalostí z literatury a exkurze do Památníku v Terezíně. Žáci tak mohou posuzovat procesy a události z různých úhlů pohledu.

Výchova myšlení v evropských a globálních souvislostech

Podporuje globální myšlení a mezinárodní porozumění. V dějepisu prohlubuje porozumění klíčovými historickými a politickými událostmi, které ovlivnily vývoj Evropy i světa. V **šestém ročníku** se žáci seznamují s kulturou a vzdělaností ve starověkých orientálních státech – Mezopotámii, Egyptě, Číně, Indii – rozšiřují si orientaci. Srovnávají kulturu Řecka a Říma, hledají vliv Řecka, odraz jejich kultury.

V **sedmém ročníku** si prohlubují dovednosti potřebné pro orientaci v evropském prostředí srovnáváním památek románského i gotického stylu a barokních znaků jednotlivých kulturních stylů, porovnávají rysy byzantské a islámské oblasti. Husitské války byly pro české země důležitým mezníkem a význam husitské tradice přináší žákům pozitivní postoj k českým dějinám. Renesance a humanismus přináší poznatky o význačných osobnostech. Zámořské plavby obohacují poznání žáků poznatky z oboru kartografie i navigace a opětovně seznámení s evropskými osobnostmi. Toto téma přináší možnost srovnání, iniciuje žáky o poznání a pochopení života a díla těchto osobností. Z regionální tematiky jsou zařazeny významné památky Unesco v České republice.

V **osmém ročníku** se žáci seznamují s ekonomickými, politickými a sociálními změnami v Evropě i u nás, prohlubují si tak orientaci v evropském prostředí.

Devátý ročník přináší poznatky o vědě a kultuře v první republice a po druhé světové válce, to pomáhá žákům srovnávat a utvářet si vlastní postoj k hodnotám.

Multikulturní výchova

Umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci.

Převážně v **devátém ročníku** se žáci setkávají s kapitolami o vzniku ČSR a obraně čs. demokracie, to jim umožňuje správnou orientaci o životě v pluralitní společnosti. Období protektorátu Čechy a Morava a obrana demokracie nutí žáka k zamyšlení nad uplatňováním práv, snaží se pochopit odlišné názory a tolerovat je. Období holocaustu a nacistické genocidy Židů poukazuje na rasovou nesnášenlivost, diskriminaci, netoleranci, nutí k jejich rozpoznávání a důvodům vzniku. Kapitola o pluralismu kultur a globálních problémech lidstva učí žáky chápat práva všech lidí žít společně, podílet se na spolupráci a udržovat tolerantní vztahy.

Environmentální výchova

Odkrývá souvislosti mezi ekologickými, technicko – ekonomickými a sociálními jevy. Přispívá k poznávání a chápání souvislosti mezi vývojem lidské populace a vztahy k prostředí v různých oblastech světa, k utváření zdravého životního stylu.

V **šestém ročníku** se žáci učí o způsobech pravěké industrie, době bronzové a železné, vzniku zemědělství – žáci vidí, že už v tomto období využíval člověk přírodu pro svoje potřeby a půdu bral jako zdroj obživy.

V **sedmém ročníku** je zařazována do učiva i regionální tematika, zde žáci hovoří o přírodě a kultuře našeho města a o způsobu ochrany. Sami mohou zmínit svůj životní styl a hodnotit ho.

Osmý ročník přináší téma o průmyslové revoluci a tempu modernizace, žáci vidí, jak průmysl měnil krajinu, které materiály se zpracovávaly a jaký to mělo vliv na životní prostředí.

V **devátém ročníku** převážně hodnotíme, jak 2. světová válka změnila ráz krajiny. V kapitolách o kultuře a globalizaci světa poukazujeme na kulturní památky u nás a v EU, jejich důležitost a potřebu je chránit.

Mediální výchova

Vzdělávací oblast je realizována v 6. – 9. ročníku prostřednictvím vyučovacího předmětu Dějepis a Výchova k občanství. Představuje velmi významný zdroj zkušeností, má žáka vybavit základní úrovní mediální gramotnosti, schopností volby odpovídajícího média. Mediální výchova je důležitá v každém ročníku, přispívá ke schopnosti samostatně se zapojit do komunikace. Žáci využívají média jako zdroj informací a vytváří si představu o roli médií v každodenním životě. Při školní práci využívají žáci výukové programy na počítačích, pracují s encyklopediemi, mapou a atlasy. Mnoho důležitých okamžiků z dějin mohou vidět na videokazetách, kde se často setkávají s autentickými záběry a výpověďmi svědků. Žáci si tak vytvářejí svůj vlastní názor na dějiny a lépe se orientují v historickém čase. Vidí konkrétní odlišnosti našeho a minulého života a mohou provádět srovnání. Některé osobnosti mohou zase slyšet z magnetofonových nahrávek v podání našich předních herců. Slyší slova a názvy, které jsou zastaralé, hledají k nim synonymní výrazy, mohou využít i prvky dramatické výchovy a některé historické scény nebo osoby zkusit zahrát.

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

3. období

A) Cíle vzdělávací oblasti

- poznávání a posuzování každodenních situací a událostí ve vzájemných vazbách a širších historických, sociokulturních, politických, ekonomických i globálních souvislostech
- získávání orientace v důležitých hospodářských a politických otázkách a v aktivitách důležitých místních, regionálních, státních i mezinárodních institucí, organizací a seskupení
- spojování osvojených poznatků s různými informacemi i vlastními životními zkušenostmi a jejich využívání při řešení reálných životních situací a při rozhodování
- podchycení a rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa i jiných kulturních společenství, utváření a upevňování vědomí přináležitosti k evropské kultuře
- formování úcty k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům a rozvíjení respektu k odlišnostem lidí, skupin a různých společenství
- získání orientace v důležitých právních otázkách a utváření schopnosti projevat se jako odpovědný a aktivní občan demokratické společnosti
- porozumění sobě samému, poznávání svých silných i slabých stránek a svých dispozic pro různé činnosti, realistickému vnímání a akceptování vlastní osobnosti i osobnosti druhých lidí, kritickému hodnocení a vhodnému korigování svého vlastního chování a jednání
- porozumění významu životních rolí, rozpoznávání důsledků různých rozhodnutí a způsobů jednání
- respektování a uplatňování mravních principů a pravidel společenského soužití, vhodné chování v důležitých sociálních situacích, přebírání odpovědnosti za vlastní názory, jednání a rozhodnutí i za jejich následky
- rozpoznávání názorů a postojů, které ohrožují lidskou důstojnost nebo odporují základním principům demokratického soužití a aktivní vystupování proti nim, komunikování bez konfliktů i přes názorové a sociální odlišnosti

- využívání vhodných prostředků komunikace k vyjadřování vlastních myšlenek, citů, názorů a postojů, zvládnutí zásad účinného řešení konfliktů a hledání kompromisů a k přiměřenému obhajování svých práv

B) Charakteristika výuky

Výchova k občanství vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jeho aktivní zapojení do života demokratické společnosti. Výuka se zaměřuje na vytváření kvalit, které souvisejí s orientací žáků v sociální realitě a s jejich začleňováním do různých společenských vztahů a vazeb. vede je k realistickému sebepoznání a poznávání osobnosti druhých lidí a k pochopení vlastního jednání i jednání druhých lidí v kontextu různých životních situací. Seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem, činnostmi důležitých politických institucí a orgánů a s možnými způsoby zapojení jednotlivců do občanského života.

Výchova k občanství učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování a jednání i jejich důsledky. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, posiluje smysl jednotlivců pro osobní i občanskou odpovědnost a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti.

Výuka se zaměřuje na utváření pozitivních občanských postojů a rozvíjí vědomí přináležitosti k evropskému společenství.

Důležitou součástí vzdělávání je prevence rasistických, xenofobních a extremistických postojů a výchova k toleranci a respektování lidských práv.

Vzdělávání vychází z poznávání nejbližšího okolí a bezprostředních mezilidských vztahů a postupně se přechází k poznávání stále širších kontextů společenských jevů, dějů, vztahů a institucí. Poznávání společnosti a mezilidských vztahů se opírá o životní praxi a aktuální životní zkušenosti žáků. Učební činnosti směřují k osvojování praktických dovedností a k jejich aplikaci v reálných životních situacích.

C) Obsah učiva v jednotlivých ročnících

6. ročník

Člověk ve společnosti

Naše škola

- , život ve škole
- práva a povinnosti žáků
- význam a činnost žákovské samosprávy
- společná pravidla a normy
- vklad vzdělání pro život
- volný čas (základní pravidla bezpečného chování jako chodec a cyklista **dokáže se orientovat při mimořádných událostech a v silničním provozu, zná zásady první pomoci**)
- **uplatňování aktivního přístupu k ochraně zdraví, života, majetku při běžných, rizikových i mimořádných událostech i poznávání otázek obrany státu**
- Naše obec, regionkraj

- důležité instituce
- zajímavá a památná místa
- významní rodáci

- místní tradice
- ochrana kulturních památek, přírodních objektů a majetku

Naše vlast

- pojem vlasti a vlastenectví
- zajímavá a památná místa
- co nás proslavilo
- významné osobnosti
- státní symboly
- státní svátky
- významné dny

Lidská setkání

- přirozené a sociální rozdíly mezi lidmi
- rovnost a nerovnost
- rovné postavení mužů a žen
- lidská solidarita
- pomoc lidem v nouzi
- potřební lidé ve společnosti
- zásahy první pomoci

7. ročník

Člověk ve společnosti

Kulturní život

- rozmanitost kulturních projevů
- kulturní hodnoty, kulturní tradice
- kulturní instituce
- masová kultura
- prostředky masové komunikace
- masmédiá

Stát a hospodářství

Majetek, vlastnictví

- formy vlastnictví
- hmotné a duševní vlastnictví, jejich ochrana
- hospodaření s penězi, majetkem a různými formami vlastnictví

Stát a právo

Právní základy státu

- znaky státu, typy a formy státu
- státní občanství ČR
- Ústava ČR
- složky státní moci, jejich orgány a instituce
- ozbrojené síly ČR

Státní správa a samospráva

- orgány a instituce státní správy a samosprávy, jejich úkoly

Principy demokracie

- znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu
- politický pluralismus, sociální dialog a jejich význam
- význam a formy voleb do zastupitelstev

8. ročník

Člověk ve společnosti

Vztahy mezi lidmi

- osobní a neosobní vztahy
- mezilidská komunikace
- konflikty v mezilidských vztazích
- problémy lidské nesnášenlivosti

Člověk jako jedinec

Podobnost a odlišnost lidí

- projevy chování, rozdíly v prožívání, myšlení a jednání
- osobní vlastnosti, dovednosti a schopnosti, charakter
- vrozené předpoklady, osobní potenciál

Vnitřní svět člověka

- vnímání, prožívání, poznávání a posuzování skutečnosti, sebe i druhých lidí
- systém osobních hodnot, sebehodnocení
- stereotypy v posuzování druhých lidí

Osobní rozvoj

- životní cíle a plány
- životní perspektiva, adaptace na životní změny, sebezměna
- význam motivace, aktivity, vůle a osobní kázně při seberozvoji

Stát a právo

Lidská práva

- základní lidská práva, práva dítěte, jejich ochrana
- úprava lidských práv a práv dětí v dokumentech
- poškozování lidských práv, šikana, diskriminace

Právní řád České republiky

- význam a funkce právního řádu
- orgány právní ochrany občanů
- soustava soudů
- právní norma, předpis, publikování právních předpisů

9. ročník

Člověk ve společnosti

Zásady lidského soužití

- morálka a mravnost
- svoboda a vzájemná závislost, pravidla chování
- dělba práce a činností, výhody spolupráce

Stát a hospodářství

(Peníze, Principy tržního hospodářství)

- majetek, vlastnictví – formy vlastnictví; hmotné a duševní vlastnictví, jejich ochrana; hospodaření s penězi, majetkem a různými formami vlastnictví
- peníze – funkce a podoby peněz, formy placení
- **hospodaření – rozpočet domácnosti, úspory, investice, úvěry, splátkový prodej, leasing; rozpočet státu, typy rozpočtu a jejich odlišnosti; význam daní**
- **banky a jejich služby – aktivní a pasivní operace, úročení, pojištění, produkty finančního trhu pro investování a pro získávání prostředků**
- výroba, obchod, služby – jejich funkce a návaznost
- principy tržního hospodářství – nabídka, poptávka, trh; **tvorba ceny, inflace**; podstata fungování trhu; nejčastější právní formy podnikání
- **orientaci v problematice peněz a cen a k odpovědnému spravování osobního (rodinného) rozpočtu s ohledem na měnící se životní situaci**

Stát a právo

Právní jednání

- druhy a postihy protiprávního jednání, trestní postižitelnost
- porušování předpisů v silničním provozu
- porušování práv k duševnímu vlastnictví

Právo v každodenním životě

- význam právních vztahů
- důležité právní vztahy a závazky z nich vyplývající

Mezinárodní vztahy, globální svět

Evropská unie a ČR

- evropská integrace – podstata, význam, výhody; Evropská unie a ČR
- mezinárodní spolupráce – ekonomická, politická a bezpečnostní spolupráce mezi státy, její výhody; významné mezinárodní organizace (**Rada Evropy**, NATO, OSN aj.)
- globalizace – projevy, klady a zápory; významné globální problémy **včetně válek a terorismu, možnosti** jejich řešení

Mezinárodní spolupráce

- ekonomická, politická a bezpečnostní spolupráce mezi státy, její výhody
- významné mezinárodní organizace

Globalizace

- projevy, klady a zápory
- významné globální problémy, způsoby jejich řešení

D) Očekávané výstupy na konci 3. období

Žák

- ❖ objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání
- ❖ rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu
- ❖ zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování a aktivně proti němu vystupuje
- ❖ zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají
- ❖ kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí
- ❖ **dokáže se orientovat při mimořádných událostech a v silničním provozu, zná zásady první pomoci**
- ❖ zhodnotí a na příkladech doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi a **jak pomoci** v situacích ohrožení **a obrany státu**
- ❖ uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem
- ❖ objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám
- ❖ rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí
- ❖ a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti
- ❖ posoudí a na příkladech doloží přínos spolupráce lidí při řešení konkrétních úkolů
- ❖ a dosahování některých cílů v rodině, ve škole, v obci
- ❖ objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života
- ❖ posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek
- ❖ rozpozná projevy záporných charakterových vlastností u sebe i u druhých lidí, kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání
- ❖ popíše, jak lze usměrňovat a kultivovat charakterové a volní vlastnosti, rozvíjet osobní přednosti, překonávat osobní nedostatky a pěstovat zdravou sebedůvěru
- ❖ **rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, včetně duševního vlastnictví, a způsoby jejich ochrany, uvede příklady**
- ❖ **sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti,**

- objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti, dodržuje zásady hospodárnosti a vyhýbá se rizikům při hospodaření s penězi*
- ❖ *na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení, uvede příklady použití debetní a kreditní platební karty, vysvětlí jejich omezení*
 - ❖ *vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby občanům nabízejí, vysvětlí význam úroku placeného a přijatého, uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využít*
 - ❖ *uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s volnými prostředky a způsoby krytí deficitu*
 - ❖ *na příkladu chování kupujících a prodávajících vyloží podstatu fungování trhu, objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny, na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH, popíše vliv inflace na hodnotu peněz*
 - ❖ *rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků, které ze státního rozpočtu získávají občané*
 - ❖ *rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti*
-
- ❖ *rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu*
 - ❖ *objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů*
 - ❖ *vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů*
 - ❖ *přiměřeně uplatňuje svá práva **včetně práv spotřebitele** a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, **rozumí povinností občana při zajišťování obrany státu***
 - ❖ *objasní význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství*
 - ❖ *provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy – osobní přeprava; koupě, oprava či pronájem věci*
 - ❖ *dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování*
 - ❖ *rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů*
 - ❖ *rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady*
 - ❖ *diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání*
-
- ❖ *popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování*
 - ❖ *uvede některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má vztah ČR, posoudí jejich význam ve světovém dění a popíše výhody spolupráce mezi státy, **včetně zajišťování obrany státu a účasti v zahraničních misích***
 - ❖ *uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory*
 - ❖ *uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva*
 - ❖ *objasní souvislosti globálních a lokálních problémů, uvede příklady možných projevů a způsobů řešení globálních problémů na lokální úrovni – v obci, regionu*
 - ❖ *uvede příklady mezinárodního terorismu a zaujme vlastní postoj ke způsobům jeho potírání, objasní roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru*

- *Minimální úroveň očekávaných výstupů:*

Přistupuje kriticky k projevům vandalismu, v modelové situaci uplatní dovednosti potřebné k ochraně osob za mimořádných událostí,

Respektuje mravní principy a pravidly společenského soužití, uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, rozlišuje projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem, rozpoznává projevy přátelství, je ohleduplný ke starým, nemocným nebo postiženým spoluobčanům

Respektuje kulturní zvláštnosti minoritních skupin ve společnosti

Je seznámen s nebezpečím rasismu a xenofobie

Chápe význam vzdělávání v kontextu s profesním uplatněním

Stručně popíše sociální, právní a ekonomické otázky rodinného života, rozlišuje postavení a role rodinných příslušníků, sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, vyhýbá se rizikům při hospodaření s penězi

Ukáže na příkladech vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení, vysvětlí, k čemu slouží bankovní účet

Uvede příklady služeb, které banky nabízejí občanům

Uvědomuje si význam sociální péče

Uvede základní prvky fungování demokratické společnosti, chápe státoprávní uspořádání České republiky, zákonodárných orgánů a institucí státní správy

Uvede symboly našeho státu, vyjmenuje základní práva a povinnosti občanů

Na příkladu vysvětlí, jak reklamovat výrobek, uvědomuje si rizika porušování právních ustanovení a důsledky protiprávních jednání

Vyřizuje své osobní záležitosti včetně běžné komunikace s úřady, požádá v případě potřeby vhodným způsobem o radu

Rozeznává nebezpečí ohrožení sociálně patologickými jevy, v krizových situacích využívá služby pomáhající organizace

Uvede příklady práv občanů ČR rámci EUa způsob jejich uplatňování

Uvede některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má ČR vztah, a ví o výhodách spolupráce mezi státy, uvede příklady mezinárodního terorismu

E) Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Smyslem tématu je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti a hledat vlastní cestu k životní spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem a světu. Téma má úzkou vazbu k Výchově k občanství, především k části „Člověk ve společnosti“, konkrétně k tématům: lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití a dále k části „Člověk jako jedinec“ k tématům: podobnost a odlišnost lidí, vnitřní svět člověka, osobní rozvoj. Osobnostní a sociální výchova klade důraz na získávání praktických dovedností spjatých s uvedenými tématy, která se uskutečňují prakticky, prostřednictvím vhodných her, cvičení, modelových situací a příslušných diskusí.

V tematickém okruhu osobnostní rozvoj lze podle aktuální potřeby žáků zařadit témata: rozvoj schopností poznávání, sebepoznání a sebepečení, seberegulace a sebeorganizace, psychohygienu a kreativitu. V tematickém okruhu sociální rozvoj lze zařadit témata: poznávání lidí, mezilidské vztahy, komunikace a kooperace. V tematickém okruhu morální rozvoj lze využít tématu: řešení problémů a rozhodovací dovednosti i tématu hodnoty, postoje, praktická etika.

Výchova demokratického občana

Téma směřuje k rozvoji kritického myšlení, vědomí svých práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání společnosti a řešení konfliktů a problémů demokratickým způsobem. Má vybavit žáka základní

úrovni občanské gramotnosti a umožnit mu konstruktivně řešit problémy se zachováním své lidské důstojnosti, respektem k druhým, ohledem na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědností, s uplatňováním zásad slušné komunikace a demokratických způsobů řešení.

Výchova k občanství má velmi blízkou vazbu k výchově demokratického občana. především v tématech: principy demokracie a demokratického rozhodování a řízení, lidská a občanská práva, ve kterých se klade důraz na participaci jednotlivců-občanů na společném a politickém životě demokratické společnosti.

Při realizaci tematických okruhů: občanská společnost a škola;občan, občanská společnost a stát; formy participace občanů v politickém životě; principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování je vhodné vycházet z reálných životních situací a z životní zkušenosti žáků.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Téma zdůrazňuje evropskou dimenzi ve vzdělávání, podporuje globální myšlení a mezinárodní porozumění. Podstatnou součástí je výchova budoucích evropských občanů jako zodpovědných a tvořivých osobností. Toto průřezové téma rozvíjí vědomí evropské identity při respektování identity národní. Výchova k občanství dává dostatek prostoru pro realizaci tématu, především v učivu, které zdůrazňuje sociální, ekonomické, právní a kulturní souvislosti v evropské a globální dimenzi. Objasňuje také vazby mezi lokální, národní, evropskou a globální úrovní uvažování, rozhodování a jednání. Téma má úzkou vazbu především k učivu: „Mezinárodní vztahy, globální svět“. Podněcuje zájem žáků o Evropu a svět a zprostředkovává jim poznání Evropy a světa jako uspořádaného prostředí, v němž se lidé setkávají, společně řeší problémy a utvářejí svůj život.

Multikulturní výchova

Multikulturní výchova umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí kultur, jejich tradicemi a hodnotami a na pozadí této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci, vede k chápání a respektování sociální a kulturní rozmanitosti, přispívá k odstraňování nepřátelství a předsudků.

Multikulturní výchova má úzkou vazbu k Výchově k občanství, především k části „Člověk ve společnosti, konkrétně k tématům: kulturní život, rozmanitost kulturních projevů, kulturní hodnoty a tradice, lidská setkání, přirozené a sociální rozdíly mezi lidmi, rovnost a nerovnost, vztahy mezi lidmi, mezilidská komunikace, problémy lidské neshovinnosti – intolerance, rasismus, xenofobie, diskriminace. V části „Člověk jako jedinec“ se vztahuje k učivu: podobnost a odlišnost lidí, rozdíly v prožívání, myšlení a jednání. V části „Stát a právo“ se téma vztahuje k učivu o lidských právech, porušování lidských práv a diskriminaci.

Environmentální výchova

Téma vede žáky k poznání odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace. Umožňuje jim pochopení vztahů člověka k životnímu prostředí a vede je k uvědomění si základních podmínek života a odpovědnosti současné generace za život v budoucnosti. Ve výchově k občanství téma odkrývá souvislosti mezi ekologickými, technicko-ekonomickými a sociálními jevy s důrazem na význam preventivní obezřetnosti v jednání a další principy udržitelnosti rozvoje. Téma lze využít především v učebním okruhu „Člověk ve společnosti“, konkrétně v učivu: naše obec, region, kraj, naše vlast- ochrana kulturních památek a přírodních objektů. V učebním okruhu „Mezinárodní vztahy, globální svět“ se téma dotýká problematiky nerovnoměrnosti života na Zemi, významných globálních problémů současnosti a možných důsledků pro život lidstva.

Mediální výchova

Média mají výrazný vliv na chování jedince ve společnosti, na utváření životního stylu a na kvalitu života lidí. Pro uplatnění jednotlivce ve společnosti je důležité umět zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa. Mediální výchova má blízkou vazbu na Výchovu k občanství, především tím, že média, jako sociální instituce, se podílejí na utváření podob a hodnot moderní doby, umožňují hledat souvislosti mezi minulými a současnými událostmi a porovnávat jevy a procesy v evropském i celosvětovém

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM pro základní vzdělávání
„Škola pro každého“
Základní škola Mladá Boleslav, Václavkova 1082, příspěvková organizace

měřítku. Ve výuce lze využít především téma: fungování a vliv médií ve společnosti, vliv médií na každodenní život, politický život a kulturu, role médií v politickém životě a v politických změnách.